

Yabancı koyun kenara yatar.

Bir yere, çevreye ya da bir topluma yeni gelen kimse, insanlarla hemen ilişki kurup kaynaşamaz; onların arasına giremez, uzakta durur. Çünkü yabancılık çeker. Oradaki insanlar da huyunu suyunu bilmedikleri bir adamı hemen aralarına almazlar zaten.

Yağına kıymayan, çöreğini yavan (yoz, kuru) yer.

Bir işten iyi sonuç alınmak isteniyorsa, o iş için lâzım olan şeyler eksiksiz kullanılmalı, gerekli fedakârlık gösterilmelidir. Yoksa kişi istediği verimi alamayacak, olumsuz ve kusurlu sonuca evet demek zorunda kalacaktır.

Yağmur yağsa kış değil mi? Kişi hâlini bilse hoş değil mi?

Her mevsim özelliğini açıkça ortaya kor. Yaz sıcağından, kış yağmur ve soğuğundan bellidir. Bunun gibi kişilerin de kendilerine has özellikleri ve nitelikleri vardır ki, toplumda bu yanları ile tanınırlar. O hâlde kişi bu özelliğini saklayıp başkalarını yanıltmamalıdır. Ne demişler: “Ya olduğun gibi görün, ya görüldüğün gibi ol.” Kişiye ancak bu yakışır.

Yakın (hayırlı) dost (komşu), hayırsız akrabadan (hısımdan) yeğdir (iyidir).

Sıkıntıya düşen kişi, öncelikle akrabalarından ilgi bekler, yardım ve iyilik umar. Ancak bu beklentileri boşa çıkmış, akrabaları yüzüne bakmamışlardır. Öte yandan dost ve komşuları onu yalnız bırakmamış, ilgi ve yardımlarını esirgememişlerdir. İşte bunun için hayırlı dost, hayırsız akrabadan daha iyidir.

Yalancı kim? İşittiğini söyleyen.

Yalan, aldatmak amacıyla bilerek ve gerçeğe aykırı olarak söylenen sözdür. Eğer kişi, öyle her duyduğunu doğru kabul edip aslını araştırmadan başkasına aktarırsa birilerini yanıltır; kendisi de yalancı konumuna düşer.

Yalancının evi yanmış, kimse inanmamış.

Yalan söylemeyi huy edinmiş kimselere kolay kolay kimse inanmaz. Kişilerin yalancı hakkındaki bu kanıları öyle pekişir ki, yalancının sözleri gerçeği yansıtırsa bile onun bu sözlerine kimse inanmaz.

Yalancının mumu yatsıya kadar yanar.

Hayatını yalancılık üzerine oturtmuş olan insanlar, kendi yalanlarına destek olacak tedbirleri alırlar; bunun için de gerekli titizliği gösterip masrafa girerler.

Yalnız öküz, çifte (boyunduruğa) koşulmaz.

Her işin uygun bir yapılma biçimi vardır. Dolayısıyla iki kişinin ancak yapacağı bir işi, tek kişi ile yapmaya kalkışmak doğru bir hareket değildir.

Yalnız taş duvar olmaz.

İnsanlar bir arada yaşamak zorundadırlar. Bu zorunluluk bir dayanışmayı, yardımlaşmayı

gerekli kılar. Nasıl ki tek taşla duvar yapılamazsa, insanlar da tek başlarına tüm işlerinin üstesinden gelemeyizler. Dolayısıyla diğler insanlarla ilişki kurmak, işbölümü yapmak, iş birliğine geçmek durumundadır.

Yanlış hesap Bağdat`tan döner.

Ortaya çıkan bir yanlışlık çok geç de olsa, ne olursa olsun düzeltilmelidir.

Yapı taşı, yapıdan kalmaz.

Değerli, elinden iş gelen kimse boşta kalmaz. Mutlaka kendisine bir iş bulunur.

Yarası olan gocunur.

Bir işte sorumlu aranırken kusurlu olan kimse, açığı ortaya çıkacak diye telâşa düşer.

Yarım elma, gönül (hatır) alma.

Sunulan armağan küçük de olsa, gönül almaya yeter. Çünkü önemli olan dostlarımızı unutmadığımızı, hatırladığımızı ortaya koymaktır.

Yarım hekim candan eder, yarım hoca dinden eder.

Her işin bir ehli, ustası ya da uzmanı vardır. Bir iş, ehline değil de, yarım yamalak bir bilgiye sahip olan kişiye teslim edilirse, o işten iyi sonuç alınmaz. Hatta işin tamamen bozulduğu, kötü bir sonuç verdiği bile olur. Tecrübesi olmayan, acemi, kusurlu, eksik bir doktorun uyguladığı tedavi insanı ölüme götürebilir. Bunun gibi dinin ilkelerini iyi bilmeyen hoca da, insanları yanlış bilgilerle donatıp, onları, dine ters düşen yollara itebilir.

Yarınki kazdan, bugünkü tavuk yeğdir.

Bk. "Bugünkü tavuk..."

Yaş kesen, baş keser.

Ormanı meydana getiren ağaçlar bir memleketin can damarıdır. Yeşil tabiat, berrak su, temiz hava, yağmur, cıvıllı kuşlar, ağaçla birlikte vardır. Ağaçsız kalan yer kısa zamanda çöle döner, hayat orada son bulur. Öte yandan, ağaç memleket ekonomisine de sayısız katkılarda bulunur. Hem ekolojik denge, hem de iktisadi hayat açısından ağacı koruma görevi bir zorunluluktur. Bu bakımdan bir ağacı boş yere kesen, insan hayatına kıymış gibi suç işlemiş olur.

Yatan aslandan, gezen tilki yeğdir.

Çok güçlü olup da çalışmayan, soylu olup da bir şeyler üretmeyen, tembel tembel oturup onun bunun sırtından geçinen kimselerden; güçsüz olup da çalışan, boş oturmayan ve geçimini sağlamak için uğraşan kimseler daha iyidir.

Yatanın, yürüyene borcu var.

İhtiyaçlarını gidermek, yaşamak isteyen kişi paraya ihtiyaç duyar. Para da ancak çalışmakla elde edilir. Tembel tembel oturan, çalışmayan, zamanını boşa geçiren kimse para

kazanamaz. Para olmayınca da ihtiyaçlarını sağa sola borçlanarak karşılama yoluna gider. Doğal olarak borçlandığı kimseler de çalışan, boş durmayan, zamanını değerlendiren kimselerdir.

Yatan kurttan, yeler tilki yeğdir.

Bk. "Yatan aslandan..."

Yavaş (yumuşak huylu) atın çiftesi pek (yavuz) olur.

Mizaç itibariyle ılımlı, uysal, kaba ve hırçın olmayan, kolay yola gelen insanlar genellikle çok sabırlı olurlar. Bunlar öyle olur olmaz şeye hemen öfkelenmezler, kızmazlar. Ancak kimi zaman öyle öfkelenip patlarlar ki yanlarında durulmaz. Kendilerinden hiç beklenilmeyen bu tepkinin tek sebebi, sabırlarının artık taşmış olmasıdır. Bu bakımdan bu gibi kimselerin yumuşak huylarına aldanıp da gereksiz yere üzerlerine gidilmemelidir.

Yavuz at, yemini (yavuz it ününü) kendi artırır.

Gayretli, girişken, çalışkan, görevini ihmal etmeyen, üzerine aldığı işi tam yapan kimseler bunun mükâfatını görürler.

Yavuz hırsız, ev sahibini bastırır.

Edepsiz, arsız, ahlâksız, şarlatan, öyle kimseler vardır ki bunlar suç işlemekle kalmazlar, işledikleri suçu reddettikleri gibi, bir de bu suçu, zarar verdikleri kimseye yüklemeye ve onu susturmaya çalışırlar.

Yaza çıkardık danayı, beğenmez oldu anayı.

Anne-baba pek çok emek sarf edip zahmete katlanarak çocuklarını yetiştirip büyütürler. Ne var ki, büyüyen bu çocuklar kendilerini bu yaşa getiren anne-babalarını çoğu kez beğenmezler.

Yazın başı pişenin, kışın aşı pişer.

1. Yazın o sıcaklığında durmayan, güneşe aldırmadan çalışıp kazanan, yiyeceğini hazırlayan kişi kışın rahat eder; hiç sıkıntı çekmez. 2. Gençlikte çalışıp kazanan, har vurup harman savurmayan, varlık edinen kişi ihtiyarladığında rahat eder; sıkıntı çekmeden hayat sürer.

Yazın gölge hoş, kışın çuval boş.

1. Yazın çalışma, kazanma günleridir. Bu zamanlarda çalışmayıp keyiflerine bakanlar, gününü gün ederler, kışın zor şartlarında yiyecek bulamazlar; sıkıntıya düşer ve ona buna avuç açarlar. 2. Gençliğinde çalışmayıp tembel tembel oturan, eğlenceye dalan, mal-mülk edinmeyen, kazanç sağlamayan kimse ihtiyarlığında ya da hastalığında sıkıntıya düşer; perişan olur.

Yazın gölge kovan, kışın karın ovar.

Bk. "Yazın gölge hoş..."

Yeğniği yel alır, ağır yerinde kalır.

Kişiliksiz, ağırbaşlı olmayan, züppe-hoppa, gayri ciddî, bir sözü diğerini tutmayan, hafif meşrep, zayıf karakterli kimseler bir varlık gösteremezler; bir yerde tutunamadıkları gibi onun bunun oyuncağı da olurlar. Ama ağır başlı, tavırlarında ciddî, sözünde duran, kişilikli, ahlâklı kimselere kimse ilişemez; onlar buldukları yerde kolayca barınırlar, işlerinde başarılı oldukları gibi sevilip sayılırlar da.

Yel, kayadan ne koparır (aparır).

Güçsüz, güçlüye etki edemez. Sağlam karakterli, kişilik sahibi, onurlu, ciddî kimselere öyle önemsiz etkiler hiçbir şey yapamaz. Sağlam bir temele oturmuş işleri de kimi olaylar kolay kolay etkileyip bozamaz.

Yemeyenin malını yerler (üstüne bir bardak bu içerler).

Kimi cimri kimseler para ve mallarını biriktirirler ama harcamaya, yemeye bir türlü kıyamazlar. Ne var ki, onların kıyıp da faydalanamadığı bu para veya malı sağlıklarında o ya da bu, öldükten sonra ise mirasçıları bir güzel yerler.

Yerdeki yüze basılmaz (kimse basmaz).

Ağırbaşlı, nazik, alçakgönüllü, ilişkilerinde ılımlı kimselere kimse hor gözle bakmaz; onları hırpalamaz, ezmeye çalışmaz. Bunun yanında felâkete uğramış, yenik düşmüş, muhtaç kimselere de merhametli davranılır.

Yerini bilmeyen, yılda bir kat urba eskitir.

Kişi neyle uğraşacağını, ne iş yapacağını, hangisinin kendisine uygun geleceğini bilmeli ve ona göre bir seçim yapıp çalışmaya başlamalıdır. Aksi takdirde bir işte tutunamayarak, sık sık yer değiştirecek, bundan ötürü de çok zarar görecektir.

Yerin kulağı var.

Ne kadar saklı tutulursa tutulsun, gizli konuşulan bir şey umulmadık bir yoldan başkalarınca mutlaka duyulur. Bu bakımdan elden geldiğince tedbirli olmalı, olur olmaz yerde konuşmamalıdır.

Yılana yumuşak diye el sunma.

Hiçbir şeyin dış görünüşüne bakarak bir eylemde bulunmamalı kişi. Kolay görünen iş çok zor, yumuşak huylu bir kimse çok sert, zararsız gibi görünen bir durum çok tehlikeli olabilir ve zarar görebilir insan.

Yılanın başı küçükken ezilmeli.

Daha küçükken tehlikeli olacağı, zarar vereceği anlaşılan bir şeyin, düşmanın veya bir durumun önüne hemen geçilmeli; büyümesine izin verilmeden ortadan kaldırılmalıdır.

Yıl uğursuzundur.

Kimi dönemlerde arsız, yüzsüz, ahlâksız, adaletsiz kimseler el üstünde tutulur. Böyle bir zamanda dürüst, namuslu, erdemli kimseler zalimlerin baskısı altında kalırlar.

Yırtıcı (alıcı) kuşun ömrü az olur.

Ona buna saldıran, zarar veren, onun bunun sırtından geçinen kimselerin düşmanı çok olur. Az zamanda, bunlar da düşmanlarının gazabına uğrarlar, hak ettikleri cezayı görürler.

Yiğidin malı meydandadır.

Yiğit, mert insanlar aynı zamanda cömert olurlar. Mallarını herkesin yararlanması için ortaya koyarlar.

Yiğidin sözü, demirin kertiği.

Yiğit, mert kimseler sözlerinin eridirler. Onlar verdikleri sözden geri dönmezler, sözlerini inkâr da etmezler. Bu tıpkı bir demir üzerine açılmış çentik gibi meydandadır, kolay kolay yok olmaz.

Yiğit arkasından vurulmaz.

1. Mert olan alçakça yollara baş vurmaz. Düşmanıyla yüz yüze dövüşür, onu arkasından vurmaya çalışmaz. 2. Yiğit bir kimsenin yokluğundan haydanılarak arkasından konuşulmaz, dedikodusu yapılmaz, kötülenmez ve iftira atılmaz.

Yiğit meydanda belli olur.

Atıp tutma, “ben şöyle yaparım, böyle ederim” demek, kişinin yiğit olduğunu göstermez. Asıl yiğit iş başında, kavgaya ve mücadeleye tutuştuğunda belli olur.

Yiğit yarasına yiğit katlanır.

Mert olanların derdinden ancak mert olanlar anlar. Öte yandan, bir yiğitten gelen saldırıya da herkes katlanamaz, buna ancak yiğit olanlar dayanabilir.

Yiğit yiğide at bağışlar.

Yiğit, mert olmasının yanında gözü tok ve cömerttir de. Kendisi gibi gözü pek olana her türlü fedakârlığı yapmaktan kaçınmaz. En kıymetli varlığını bile kolayca bağışlar.

Yoğurdum (ayranım) ekşidir diyen olmaz.

Bk. “Kimse ayranım...”

Yoksul âlâ ata binse, selâm almaz.

Edinip görmemiş, sonradan bir makama ya da varlığa kavuşmuş olan kimse, etrafa hava atmaya, herkese yukarıdan bakmaya başlar; kimseyi beğenmez olur. Hatta selâmı bile insanlardan esirger.

Yol bilen kervana katılmaz.

Bir işte bilgisi olan, onun nasıl yapılacağını bilen, işinin ehli kimse, çoğunlukla başkalarının yardımına ihtiyaç duymaz; işini kendisi görmeye çalışır.

Yolcu yolunda gerek.

1. Bir yerden bir yere doğru gitmeye hazırlanan kimse, kimi sebeplerden ötürü oyalanmamalı, zaman geçirmeden yoluna koyulmalıdır. 2. Bir amacı gerçekleştirmek için çalışan, gayret sarf eden kimse kimi sebeplere takılıp kalmamalı; vakit kaybetmemeli ve bir an önce hedefine varmalıdır.

Yoldan (yol ile) giden yorulmaz.

Bir işin yapılmasında tutulacak yol, yöntem ortaya çıkacak sonuç açısından oldukça önemlidir. Yapacağı iş için en uygun usulü seçen kimse, işini kolayca yapar, başarılı olur, başına gelecek türlü hâllerden de korunur.

Yoldan kal, yoldaştan kalma.

Yolculukta insanın başına türlü işler, sıkıntılar, belâlar gelebilir. Bunların halledilmesi içinde bir insana gerek duyulur. Bu gereklilik, yolculukta candan bir arkadaşın önemini büyük kılar.

Dolayısıyla insan, candan bir yol arkadaşı bulabilmek için hareketini erteleyebilir.

Yol sormakla bulunur.

Bir işe kalkışan ama nasıl yapılacağını bilmeyen kişi, takip etmesi gereken yolu bilenlere sorarak öğrenip bulur.

Yol yürümeyle, borç ödemekle tükenir.

Yola çıkan orada burada oyalanırsa, gideceği yere bir türlü ulaşamaz; borçlu olan da ödemesini aksatır, geciktirir, günü gününe ödemezse hiçbir zaman borçtan yakasını kurtaramaz. Bunlar gibi yaptığı işin üzerine yeterince eğilmeyen, uyuşuk davranan, gerekli çalışma ve çabayı göstermeyen, işini zamanında yapmayan kişi, yaptığı işten olumlu bir sonuç alamaz.

Yularsız ata binilmez.

Nasıl ki yularsız bir at zapt edilip yönlendirilemezse; bir kurala, bir disipline bağlı olmayan iş, kuruluş ya da kişi de idare edilip yönetilemez. Dolayısıyla kargaşanın, başıbozukluğun hüküm sürdüğü bir yerde işin başına geçmek doğru değildir.

Yumurtasına hor bakan civcivini cılk eder.

1. Kişi elinde olan işe gereken önemi vermezse, o işten olumlu bir sonuç alamaz. 2. Elinin altındakilerine önem vermeyen, onları iyi eğitmeyen onlardan ne olumlu davranışlar, ne de iyi işler bekleyemez.

Yurdun otlusundan kutlusu yeğdir.

Kuşkusuz ki insan yaşadığı yerin verimli olmasını ister. Daha da önemlisi o yaşadığı yerde huzur ve mutluluk ister. Kişinin başını felâketlerden kurtaramadığı, rahat ve özgür

yaşayamadığı yurt ne kadar verimli olursa olsun, kişi için bir anlam ifade etmez.

Yuvarlanan taş yosun tutmaz.

Sürekli olarak iş değiştiren kimse bir başarı kazanamadığı gibi bir varlık da edinemez.

Yuvayı yapan dişi kuştur.

Evin dışındaki işler erkekten, içindeki işler de genellikle kadından sorulur. Bu bakımdan tertipli, geçinmesini bilen, çekip çeviren, en önemlisi tutumlu olan kadın ailesini huzurlu kılar; evin içine mutluluk getirir.

Yürük ata kamçı değmez.

Üzerine aldığı işi veya görevi aksatmadan, gerektiği gibi zamanında, en iyi şekilde yapan kişiye kimse bir şey diyemez.

Yürük at yemini kendi artırır.

Bir işte üstün çaba gösterenler, o ölçüde bir karşılık görürler.

Yüzü güzel olanın huyu da güzeldir.

Çoğunlukla kabul edilir ki, yüzü güzel olanın içi de güzeldir. Bu bakımdan insanın yüzü, içinin aynası olarak görülür. Eğer bir insanın yüzü hiç gülmez, asık suratlı olmaya devam ederse, o insanın katı yürekli, hoşgörüsüz, içinin de kötülükle dolu olduğuna hükmedilir.

Eğer kişi güler yüzlüyse bu takdirde hoşgörülü, samimî, iyi yürekli, içten, duygulu, yumuşak huylu ve temiz olduğuna karar verilir. O hâlde denebilir ki, yüzü güzel görünen kişinin huyu da güzeldir.

Yüz verme arsız olur, az verme hırsız olur.

Bk. "Çok söyleme arsız olur..."

Yüz, yüzden utanır.

Bir aracı vasıtasıyla değil de, insanlar karşı karşıya gelince daha kolay uzlaşırlar. Çünkü böyle bir durumda herkes niyetini açıkça ortaya koyacak, isteyeceğini doğrudan isteyecek ve bir şeyini gizleyemeyecektir.

Z

Zahirenin ambarı sabanın ucundadır.

Hangi iş olursa olsun, olumlu sonuç açısından mutlaka yeterli bir emeği, özenli bir çalışmayı gerekli kılar. Sözelimi bir çiftçinin bol ürün alabilmesi için toprağını en iyi şekilde sürmesi, işlemesi ve çok çalışması gerekir.

Zahmetsiz rahmet olmaz.

Sıkıntı çekmeden, güçlülere göğsü germeden, yorulup emek vermeden, uğraşıp didişmeden, kimi masraflara da girmeden olumlu, güzel, hoş bir sonuç elde etmek mümkün değildir. Unutmayalım ki, Yüce Allah, çalışanları sever; onlara rahmet eder.

Zararın neresinden dönülse kârdır.

Zarar, bir şeyin ya da bir olayın yol açtığı çıkar kaybı veya kötü sonuçtur. Eğer zarar-zıyan devam ediyor ve önü alınamıyorsa, yapılan işi hemen kesmekle daha fazla zarardan kurtulmuş, zarardan kurtulmakla da kâr etmiş olursunuz.

Zengin arabasını dağdan aşırır, züğürt düz ovada yolunu şaşırır.

Zengin, varlıklı kişi para ve mal gücüyle pek çok güçlüğü yenip aşar. Yoksul ise, parasızlık ve imkânsızlık yüzünden en kolay işleri bile başaramaz; en ufak engel karşısında bile şaşırıp kalır.

Zenginin malı, züğürdün çenesi yorar.

Yoksul, züğürt kimseler çoklukla birinin zenginliğinden, malından ve parasından, kazancından, hatta yiyip içmesinden, gezip tozmasından söz ederler. Oysa böylesi bir konuşma son derece gereksiz ve yersizdir; ayrıca ellerine bir şey geçmediği gibi dedikoduya da bulaşmış ve yanlış bir iş yapmış olurlar.

Zırva tevil götürmez.

Saçma sapan, boş, anlamsız olan bir düşünceyi açıklamaya, yorumlamaya, savunmaya ve haklı göstermeye kalkışmak son derece yanlıştır.

Zora dağlar dayanmaz.

Gücü, kuvveti elinde bulunduran ve zor kullanan kimseler pek çok kimseye boyun eğdirirler; öyle ki büyük güçleri bile yener, istediklerini yaptırırlar.

Zor kapıdan girerse, şeriat bacadan çıkar.

Zorbalanın, zalimlerin buldukları yerde baskı, zulüm ve haksızlık hüküm sürer. Dolayısıyla böyle bir yerde Yüce Allah`ın buyrukları çiğnenmiş, ortadan kaldırılmış demektir.

Zorla güzellik olmaz.

İnsanların yapıları bir değildir. Bu bakımdan beğenme, hoşlanma duyguları da farklı farklıdır. Dolayısıyla bir kişiye beğenmediği bir şeyi zorla beğendirmeye çalışmak yanlış bir yola girmek demektir.

Zor oyunu bozar.

1. Zor kullanılarak işlemekte olan bir düzen bozulup durdurulabilir ya da istenen yöne çevrilebilir. 2. Bir oyun veya hile, güç kullanılarak kestirme yoldan boşa çıkarılabilir, işlemez kılınabilir.

Zurnada peşrev olmaz (ne çıkarsa bahtına).

Rast gele yapılan plânsız, programsız işlerde yöntem, kural aranmaz; işin sonucu da kestirilemez.

Züğürtlük zâdeliği bozar.

Zengin, varlıklı ve soylu kimseler yoksullaşıp parasız pulsuz kalınca zamanla soyluluklarını da yitirirler

A B C, Ç D, E F, G, H I, İ, K L, M, N O, Ö, P, R S, Ş T, U, Ü, V Y, Z

Benzer Sayfalar

- Atasözleri
- **Afrika Atasözleri**
- **Alman Atasözleri**
- **Arap Atasözleri**
- **Amerikan Atasözleri**
- **Çin Atasözleri**
- **Fransız Atasözleri**
- **Hint Atasözleri**
- **İngiliz Atasözleri**
- **İtalyan Atasözleri**
- **Japon Atasözleri**
- **Kızılderili Atasözleri**
- **Rus Atasözleri**
- **Yunan Atasözleri**